

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำว่า “ชาวนา” มีความสำคัญมาก มนุษย์เริ่มอารยธรรม เมื่อ ๔ - ๕ พันปีก่อน พร้อมกับทำนาปลูกข้าว มนุษย์กินข้าวเป็นอาหารหลักมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชีย คนเอเชียมีตำนานและนิทานเกี่ยวข้องกับข้าวมากมาย ที่แสดงให้เห็นว่าข้าวนั้นมีความสำคัญยิ่งใหญ่ คนเอเชียทุกประเทศต่างยกย่องให้ข้าวเป็นข้าวทิพย์วิเศษที่มาจากสวรรค์ ยิ่งสำหรับคนไทยแล้วข้าวคือสิ่งสำคัญของชีวิต^๑ สมัยพุทธกาล พระเจ้าสุทโธทนะทรงไถ่แรกนา บรรดาพระพี่เลี้ยงนางนมที่เฝ้าถวายบำรุงพระกุมาร พวกหนึ่งหลีกออกมาดูพิธีแรกนา คงปล่อยให้พระกุมารประทับ ณ ภายใต้อร่มไม้หว้าพระองค์เดียว เมื่อพระกุมารเสด็จอยู่พระองค์เดียว ได้ความสงัดเป็นสุข ทรงนั่งขัดสมาธิ กำหนดลมหายใจเข้าออก เกิดปฐมฌานเงาของต้นไม้อื่นคล้อยไป แต่เงาของต้นหว้านั้นยังตั้งเป็นปริณทลอยู่ที่เดิม พระสุทโธทนะทรงเห็นปาฏิหาริย์ ถึงกับยกพระหัตถ์ไหว้พระโอรัส^๒

ความสำคัญของการดำเนินชีวิตของชาวนาหรืออาชีพทำนานั้นมีมานานตั้งแต่พุทธกาล และมีความสำคัญเป็นอย่างมากดูได้จาก คำว่า “ข้าว” คือ สิ่งสำคัญของชีวิตมี ข้อมูลสำคัญพบว่า มีหลักฐานคนไทยทำนาปลูกข้าวกันมาแล้วตั้งแต่เมื่อกว่าห้าพันปีก่อน ข้าวเป็นจิตวิญญาณของคนไทย วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนคติความเชื่อต่าง ๆ ของคนไทยล้วนเกิดขึ้นมาจากข้าวทั้งสิ้นคนไทยทำนาข้าวเหนียวและกินข้าวเหนียวมาตั้งแต่โบราณ ฟังจะมาปลูกข้าวเจ้ากินข้าวเจ้ากันในยุค หลังกรุงศรีอยุธยา เมื่อได้มีการติดต่อค้าขาย และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับอินเดีย ได้ รับ พันธุ์ ข้าวใหม่คือ ข้าวเจ้าจากอินเดียเข้ามาและนับตั้งแต่นั้นมาข้าวในความหมายของคนไทยคือข้าวเจ้ากับข้าวเหนียว คนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลักทั้งยังใช้ข้าวเจ้าและข้าวเหนียวทำขนมกินอีกด้วย ทุกวันนี้ประชากรกว่าครึ่งโลกกินข้าว แต่สำหรับคนไทยแล้วมีมากกว่าร้อยละ ๘๐ ที่กินข้าวเป็นอาหารหลัก คนไทยบริโภคข้าวตวันละ ๓ มื้อ ๓ ครั้งเฉลี่ยแล้วก็ประมาณถึง ๑๓๐ กิโลกรัมต่อปีและต่อคนมีคนไทยมากถึงร้อยละ ๗๐ ที่เป็นชาวนาอยู่ในทุ่งกว้างทั่วประเทศรวมพื้นที่แล้ว ๘๐ ล้านไร่ ได้ทำนาอย่างเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้าปลูกข้าวให้เรากิน และเลี้ยงคนในแผ่นดินนี้กว่า ๖๐ ล้านคน^๓ ปัจจุบันข้าวแพร่กระจายตัวอย่างน้อย ๒๓ ชนิด แยกเป็นชนิด ข้าวปลูก เพื่อบริโภค ๒ ชนิด คือ ข้าวปลูกเอเชีย (O. sativa) และข้าวปลูก แอฟริกา (O. glaberrima) ที่เหลืออีก ๒๑ ชนิด เป็นข้าวป่า ในจำนวนนี้พบแพร่กระจายอยู่

^๑ วิมลพรรณ ปิตธวัชชัย, ข้าวของพ่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ดี เอ็ม จี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

^๒ ทีปา. (ไทย) ๑๒/๓๖๔/๔๐๑.

^๓ วิมลพรรณ ปิตธวัชชัย, ข้าวของพ่อ, หน้า ๒๓.

ในไทย ๕ ชนิด โดยเฉพาะข้าวป่าอายุข้ามปี (O.rufibogon) และข้าวอายุข้ามปี (O.nivara) จัดเป็นบรรพบุรุษของข้าวปลูกเอเชีย^๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ได้ตรัสถึง “บุญคุณของข้าว ให้ชาวไทยมีจิตสำนึกควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับข้าวดังข้อความว่า “พ่อบอกว่าคนไทยไม่ควรลืมพระคุณข้าวแดงแกงร้อน”^๕ อาชีพชาวนามีมาตั้งแต่โบราณเกือบทุกครัวเรือน จะทำนามีทั้งข้าวและอุปกรณ์ทำนาที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน มีการเลี้ยงควายไว้ใช้ไถนา และบางครั้งก็เพิ่มรายได้ให้แก่ชาวนาได้ด้วย ชาวนามักจะทำนาค่าเป็นส่วนใหญ่ และมีการใช้ปุ๋ยคอกที่เป็นผลพลอยได้จากสัตว์ที่เลี้ยงไว้นำมาหว่านเป็นปุ๋ยในนาข้าว ให้เจริญเติบโตได้ดีโดยไม่ต้องใช้ปุ๋ยเคมี ใครมีนามากก็จะจ้างแรงงานมาช่วยซึ่งมีอยู่มาก หรือมีการลงแขกทำนาเอาแรงกัน หลังจากทำนาเสร็จก็จะมีกิจกรรมทำเวลาวาง เช่นงานจักสานต่าง ๆ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน และลูกหลานก็ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจากปู่ย่าตายายสู่ลูกหลานโดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมที่เกิดขึ้น ยามว่างก็พาลูกหลานเข้าวัดฟังธรรมและจะมีประเพณีต่าง ๆ เกี่ยวกับข้าวมากมายทั่วทุกภูมิภาคของคนไทย โดยเฉพาะภาคอีสานนั้นได้จัดงานตลอดปีเรียกว่างานประเพณี “ฮีต สิบสอง คลองสิบสี่”^๖ (ฮีต มาจากคำว่า จารีต สิบ หมายถึง ๑๒ เดือน คลอง หมายถึง แนวทาง หรือ ครรลอง ปฏิบัติของคนทุกชนชั้น อีก ๑๔ อย่างนั้นเอง)

ชีวิตชาวไร่ชาวนา ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากนับตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองลงมา และเมื่อโลกเกิด “ปฏิวัติเขียวขึ้น” และด้วยกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์ยุคใหม่ที่ทำให้นาไร่พื้นแผ่นดินและพรรณพืชต้องเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม” ในปัจจุบันอาชีพเกษตรกรชาวนาในภาคอีสานมีการทำนาลดน้อยลงเนื่องจากครอบครัวมีการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าเมือง และพื้นที่ดินที่ใช้ในการทำนาเกษตรน้อยลง รวมถึงอาชีพต่าง ๆ มีจำนวนลดลง ไม่พอเพียงกับความต้องการพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกก็เป็นอีกส่วนหนึ่งในยุคโลกาภิวัตน์ยุคสังคมข่าวสารและเทคโนโลยีความเจริญด้านด้านวัตถุเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ส่งผลกระทบต่อผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองเอาความสำเร็จในด้านวัตถุเป็นตัวตั้งแต่ในความเป็นจริงนั้นไม่สามารถขจัดความยากจนของมนุษยชาติให้หมดไปจากโลกนี้ได้ ความเจริญก้าวหน้าของโลกตลอดยุคที่ผ่านมา ซึ่งการพัฒนาตามแนวทางของอารยธรรมตะวันตกถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่เศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง มีเป้าหมายเพื่อความเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอย่างนี้ได้สัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างมาก และโลกได้

^๔ อมรา ศรีสุชาติ และ สุกัญญา สุธงษา, ข้าว ขวัญของแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๑๖.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

^๖ คนภูไท, “ฮีตสิบสอง-คลองสิบสี่”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

[http://www.baanmaha.com/community/threads/๕๗๕๙-ฮีตสิบสอง-คลองสิบสี่-วัฒนธรรม-ประเพณีของคนอีสาน คนภูไท ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐, \[๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙\].](http://www.baanmaha.com/community/threads/๕๗๕๙-ฮีตสิบสอง-คลองสิบสี่-วัฒนธรรม-ประเพณีของคนอีสาน คนภูไท ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐, [๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๙].)

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

เจริญก้าวหน้าไกลในทางวัตถุ โดยเฉพาะ เทคโนโลยี ทำให้ทำให้มนุษย์บริโภคและดำเนินกิจการต่าง ๆ อย่างพร้อมพร้อม สะดวกสบาย^๔

แต่ปัจจุบันนี้การทํานานั้นเปลี่ยนไปจากอดีต อดีตนั้นทํานาโดยการทํานาเพื่อยังชีพ แต่ปัจจุบันโดยการเข้ามาของภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบทจึงทำให้ชุมชนชาวนามีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นการปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตจำนวนมากเพื่อการส่งออกซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนชาวนาจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นเชิงพาณิชย์ เข้าสู่ผลิตเชิงพาณิชย์ภายใต้อิทธิพลกลไกทุนนิยมคือต้องนำสินค้าที่ผลิตได้ไปขายในตลาดเพื่อที่จะได้เงินมาซื้อปัจจัยในการดำรงชีวิตและการขายสินค้าในตลาดนั้นผู้ผลิตเหล่านั้นไม่มีอำนาจใด ๆ ไปกำหนดกฎเกณฑ์ภาวะของตลาดและโดยทั่วไปมักจะตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบต่อพ่อค้าและนายทุนเสมอข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นที่ทราบกันทั่วไป สิ่งที่ชาวนาไทยต้องเผชิญสำหรับโลกปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งใหม่ใหญ่โตอยู่ข้างหน้า เช่น ข้าวพันธุ์ใหม่กับของใหม่อย่างปุ๋ยเคมี เครื่องจักรกลทางการเกษตรยุคใหม่ ที่ส่งผลทำให้ต้องปรับกระบวนการทํานาใหม่หมด นับตั้งแต่การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยวการนวดข้าว รวมถึงระบบการทํานาใหม่ที่ได้หลาย ๆ ครั้งในรอบปีทั้งยังมีตลาดแบบใหม่ของระบบการค้าข้าวที่ชาวนาทั่วไปไม่เข้าใจไม่ทัน^๕

ในสังคมไทยมีการลงทุนทุกชั้นตอน มีการจ้างแรงงาน มีการใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการผลิต เช่น เครื่องจักรกล ปุ๋ยเคมี ยากำจัดแมลง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คือ สิ่งที่ตามมา คือ รายจ่ายในครัวเรือนเพิ่มขึ้นสูงขึ้นตามการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มุ่งการพัฒนาที่เจริญให้ทันกับโลกยุคปัจจุบัน ในขณะที่ผลผลิตกลับมีราคาต่ำลง เป็นเหตุผลของปัญหาทำให้ชาวนายมีความยากจนอยู่ ไม่มีความสำเร็จเหมือนอาชีพอื่น ๆ ถ้าพูดถึงชาวนานั้น คนจะมองเป็นสัญลักษณ์ของความยากจน หรือคนรากหญ้า อันนี้เป็นปัญหาของประเทศชาติเลยทีเดียว แต่ละรัฐบาลล้าสมัยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับชาวนากันตลอด ดูเหมือนยิ่งแก้ยิ่งเพิ่มปัญหา ก่อนชาวนามักจะทํานาดำเป็นส่วนใหญ่เพราะมีแรงงานจำนวนมาก พอเพียง เพราะจะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ไม่ย้ายถิ่นเข้าเมือง เพราะส่วนมากคนรู้จักกันหรือเป็นพี่น้องกัน ช่วยกันทํานาคนละไม้คนละมือ และมีการใช้ปุ๋ยคอกที่เป็นผลพลอยได้จากเลี้ยงสัตว์ โดยได้ปุ๋ยจากสัตว์ที่เลี้ยงไว้ นำมาใช้ประโยชน์หว่านเป็นปุ๋ยในนาให้เจริญเติบโตดี โดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยเคมี ใครมีที่นามากก็ช่วยกัน หรือมีการลงแขกทํานา เอาแรงกันเพราะสมัยนั้นสังคมยังเป็นสังคมพึ่งพากันได้ ครอบครัวส่วนใหญ่จะอยู่กันอย่างพี่น้อง มีการเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนบ้านกัน มีความสามัคคีกันในชุมชน

ประเด็นเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงสนใจต้องการศึกษาว่าชาวนานั้นได้นำหลักธรรมอะไรมาเป็นข้อปฏิบัติหรือมีหลักธรรมอะไรที่ชาวนามีสามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้บ้าง จึงมองเห็นความสำคัญการนำเอาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตของชาวนาหรือไม่อย่างไร เพราะเชื่อว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือกันอยู่ช้านาน และประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ การดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่และวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิดหรือชีวิต

^๔ ดร.อภิชาติ พันธเสน, **พุทธเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อัมรินทร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๙.

จิตใจของคนมาเป็นเวลานาน สามารถสังเกตได้จากผลสะท้อนที่ปรากฏออกมาในด้านต่าง ๆ เช่น วิธีชีวิต ทัศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอของคน ตลอดจนถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ และลักษณะดังกล่าวซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจค้นหาเพื่อศึกษาพฤติกรรมในการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวันของเกษตรกรชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือ ตำบลบ้านแหม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี หมู่บ้านแหมเหนือ หมู่ ๗ ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและสามารถทำนาได้สองครั้ง และทางเหนือติดกับห้วยเสาชิง ผังตะวันออก และทิศตะวันตกติดกับเขตคลองชลประทานเขื่อนสิรินธร พื้นที่เหมาะแก่การทำนา มีประชากรประมาณ ๙๓๔ คน ๑๘๐ ครัวเรือน

เดิมทีก่อนที่จะมีหมู่บ้านนี้เกิดขึ้นมานั้น มีประวัติความเป็นมาดังนี้ แต่ก่อนหมู่บ้านนี้เรียกว่าบ้านไผ่น้ำ เพราะมีต้นไผ่น้ำชนิดหนึ่งที่คนถิ่นนี้เรียกว่า ต้นไผ่น้ำ เป็นต้นไผ่น้ำยืนต้นสูงมีดอกและมีผลกลืนเหมือนไผ่น้ำ คนที่ตั้งหมู่บ้านนี้เป็นคนอพยพ มาจากบ้านดงหวาย อำเภวารินชำราบ ซึ่งเดินทางมาประมาณ ๑๐ ครอบครัว พบว่าบริเวณนี้เป็นที่อุดมสมบูรณ์ มีลำห้วยใหญ่ คือ ห้วยกว้าง พื้นดินเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา ทำไร่ จึงได้ตั้งถิ่นฐานขึ้นริมฝั่งห้วยกว้าง ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๐ จนถึงปัจจุบันบ้านแหมเหนือได้มีการทำการเกษตรโดยเฉพาะการทำนาปลูกข้าวเป็นจำนวนมากและมีการพัฒนาไปในทุกด้านและมีวัดประจำหมู่บ้านมากกว่า ๒ วัด ทั้งวัดป่าและวัดบ้านและวัดเก่าที่กำลังจะมีการบูรณะขึ้นมาใหม่อีก^{๑๐}

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือ และการนำเอาหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของชาวนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือ
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ การดำเนินชีวิตของชาวนาเป็นอย่างไร?
- ๑.๓.๒ การดำเนินชีวิตของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือเป็นอย่างไร?
- ๑.๓.๓ แนวทางการดำเนินชีวิตของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือตาม หลักพุทธธรรม เป็นอย่างไร?

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

- ๑.๔.๑ การดำเนินชีวิตของชาวนาหมายถึงการดำเนินชีวิตของบุคคลพฤติกรรมหรือรูปแบบในการดำเนินชีวิต ผู้ประกอบอาชีพในการทำนาปลูกข้าวเป็นประจำและขายข้าวเลี้ยงชีพ

^{๑๐} องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหม, คู่มือแผนพัฒนาหมู่บ้านแหมเหนือ, (มปพ.: ๒๕๕๙), (เอกสารอัดสำเนา).

๑.๔.๒ บ้านแหมเหนือ หมายถึง หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ ตำบล บ้านแหม อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัด อุบลราชธานี

๑.๔.๓ ตามหลักพุทธธรรม หมายถึง การดำเนินวิถีชีวิตของชาวนา ในความหมายของ หลักพุทธธรรม คือ เป็นธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีอยู่จริงและเป็นความจริงตลอดกาล

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมของ ชาวนาบ้านแหมเหนือ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้งานวิจัยนี้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง กับงานวิจัยไป ตามลำดับ ๑) เอกสารที่เกี่ยวข้อง ๒) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๕.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

อภิชัย พันธเสน, ศ.ดร. ได้กล่าวถึงพุทธศาสนามีข้อความปรากฏไว้ในหนังสือเรื่อง “วิวัฒนาการทฤษฎีและการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์ สาขาต่าง ๆ”^{๑๑} ข้อความที่สรุปได้ คือ เป้าหมายของความคิดแบบพุทธที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ซึ่งเป็นเป้าหมายเดียวกับธรรมชาติของมนุษย์ทั้ง ปวงทั่วโลก คือการบรรลุความสุข พ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง ฉะนั้น ความสุขของมนุษย์จะต้องสูง กว่าความสุขหรือสามีสสุข จะต้องเป็นความสุขในขั้นนิรามิสสุข คือ ความสุขที่ไม่จำเป็นต้องตอบสนอง ด้วยวัตถุ ซึ่งรวมถึงฉันทสุขขึ้นไปถึงขั้นวิมุตติสุข แต่หากมนุษย์ยังไม่เข้าใจถึงความสุขที่สูงกว่าความสุข ยิ่งแต่เสพเพียงแต่ความสุขก็ได้ แต่จะต้องเสพอย่างระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความทุกข์ตามมาภายหลัง วิธี เกพออย่างระวังมีหลักการที่สำคัญประการหนึ่งคือจะต้องไม่เบียดเบียนตัวเองและไม่เป็นการเบียดเบียน ผู้อื่นพร้อมกันไปด้วย เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในแนวพุทธ ประเด็นปัญหาทำอย่างไรจึงถือว่าไม่เบียดเบียน ตนเองและผู้อื่น คำตอบมีอยู่แล้วใน มรรคที่มีองค์ประกอบ ๘ ประการ ซึ่งสามารถทอนลงมาได้เป็น ศีล สมาธิ ปัญญา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงโยนิโสมนสิการเพื่อการดำเนินชีวิตและ พัฒนาปัญญาไว้ ได้กล่าวในหนังสือ “วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม”^{๑๒} การดำเนินชีวิตของคนเรา คือ การ ประกอบกิจกรรมหรือทำการต่าง ๆ โดยเคลื่อนไหวแสดงออกทางพฤติกรรมทางกายทางวาจาถ้าไม่ แสดงออกมามีภายนอกก็ทำอยู่ภายในเป็นพฤติกรรมของจิต เรียกว่า ๑ ว่า ทำ พูด คิด หรือใช้ศัพท์ว่า กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ที่มีชื่อเรียกว่ากรรมทางไตรทวาร ในแง่การดำเนินชีวิตก็คือการทำ กรรมทั้ง ๓ ประการ ผู้ที่ทำการ ๓ อย่างนี้ได้ถูกต้องก็ย่อมดำเนินชีวิตไปได้ด้วยดี ฉะนั้น การดำเนิน ชีวิตที่ถูกต้องได้ผลดี ก็คือ การรู้จักทำ รู้จักพูด รู้จักคิด เรียกว่า คิดเป็น พูดเป็น (หรือสื่อสารเป็น) และ ทำเป็น (ผลิตเป็น)

^{๑๑} ศ.ดร. อภิชัย พันธเสน, วิวัฒนาการทฤษฎีและการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์ สาขาต่าง ๆ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๘), หน้า ๔๒๓.

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ธรรมสภา ๒๕๕๐), หน้า ๓.

อี. เอฟ. ชูเมกเกอร์ ได้กล่าวไว้ใน หนังสือ จิวแต่แจ่ว (แปลโดย สมบูรณ์ ศุภศิลป์)^{๑๓} เมื่อพิจารณาถึงประสบการณ์ในปัจจุบันทันด่วนและในอนาคตระยะยาว เศรษฐศาสตร์แนวพุทธมีค่าแก่การศึกษา แม้กระทั่งการเจริญในทางเศรษฐกิจสำคัญยิ่งกว่าคุณค่าทางจิตใจหรือคุณค่าทางศาสนาใด ๆ ทั้งนี้ก็เพราะไม่ใช่การเลือกระหว่างการเจริญเติบโตสมัยใหม่ (modern growth) กับการชะงักงันสมัยเก่า (tradition stagnation) หากทว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเลือกมรรคแห่งการพัฒนาที่ถูกต้อง อันได้แก่ “ทางสายกลาง” ระหว่างความไม่ระมัดระวังของนักวัตถุนิยมกับความไร้ความรับผิดชอบ ภาพของคนหัวเก่า กล่าวโดยสรุปก็คือปัญหาการแสวงหา “สัมมาอาชีวะ”

วิมลพรรณ ปิตรวัชชัย ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ข้าวของพ่อของพ่อ”^{๑๔} ข้าวต้นแรกเกิดขึ้นในเอเชีย มนุษย์ปลูกข้าวขึ้นเป็นพวกแรกก็ได้แก่ คนเอเชียอย่างจีน เขตร้อนชื้นตะวันออกเฉียงใต้ของไทยพม่า ที่มีมานานนับกว่าหมื่นปีแล้ว มนุษย์เริ่มอารยธรรมเมื่อ ๔ - ๕ พันปีก่อน พร้อมกับทำนาปลูกข้าวมนุษย์กินข้าวเป็นอาหารหลักมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชีย คนเอเชียมีตำนานและนิทานเกี่ยวข้องกับข้าวแสดงให้เห็นว่าข้าวนั้นมีความสำคัญยิ่งใหญ่ คนเอเชียทุกประเทศต่างยกย่องให้ข้าวเป็นพืชทิพย์วิเศษที่มาจากสวรรค์ ยิ่งสำหรับคนไทยแล้วข้าวคือสิ่งสำคัญของชีวิต มีหลักฐานว่าคนไทย-สยาม จะเห็นได้ว่าการทำนาปลูกข้าวกันมาแล้วตั้งแต่เมื่อกว่าห้าพันปีก่อน ข้าวเป็นจิตวิญญาณของคนไทยวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนคติความเชื่อต่าง ๆ ของคนไทยล้วนเกิดขึ้นมาจากข้าวทั้งสิ้น คนไทยทำนาข้าวเหนียวและกินข้าวเหนียวมาตั้งแต่โบราณ ฟังจะมาปลูกข้าวเจ้ากินข้าวเจ้ากันในยุค หลังกรุงศรีอยุธยา เมื่อได้มีการติดต่อค้าขาย และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับอินเดีย และได้รับพันธุ์ข้าวใหม่คือข้าวเจ้าจากอินเดียเข้ามา และนับตั้งแต่นั้นมาข้าวในความหมายของคนไทยคือข้าวเจ้ากับข้าวเหนียวคนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลักทั้งยังใช้ข้าวเจ้าและข้าวเหนียวทำขนมกินอีกด้วย

หนังสือข้าวของพ่อ ฉบับเนื่องในโอกาสครบ ๖๐ ปี พระราชพิธีบรมราชาภิเษก “เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”^{๑๕} วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ กระทรวงวัฒนธรรมจัดพิมพ์ทุกวันนี้ประชากรกว่าครึ่งโลกกินข้าวแต่สำหรับคนไทยแล้วมีมากกว่าร้อยละ ๘๐ ที่กินข้าวเป็นอาหารหลัก คนไทยบริโภคข้าวตวันละ ๓ มื้อ ๓ ครั้งเฉลี่ยแล้วก็ประมาณถึง ๑๓๐ กิโลกรัมต่อปี และต่อคนมีคนไทยมากถึงร้อยละ ๗๐ ที่เป็นชาวนาอยู่ในทุ่งกว้างทั่วประเทศรวมพื้นที่แล้ว ๘๐ ล้านไร่ ได้อาหารหลังสู้ฟ้าหน้าสูดินอย่างเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าปลูกข้าวให้เรากินและเลี้ยงคนในแผ่นดินนี้กว่า ๖๐ ล้านคนพ่อบอกว่าคนไทยไม่ควรลืมพระคุณข้าว และอย่าให้เหมือนกับคำเปรียบเปรยคนโบราณที่ว่า “ไม่รู้คุณข้าวแดงแกงร้อน”

^{๑๓}อี. เอฟ. ชูเมกเกอร์, หนังสือ จิวแต่แจ่ว, แปลโดย สมบูรณ์ ศุภศิลป์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๘๑.

^{๑๔}วิมลพรรณ ปิตรวัชชัย, ข้าวของพ่อของพ่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดี เอ็ม จี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓ - ๒๕.

^{๑๕}หนังสือ “ข้าวของพ่อ” ฉบับเนื่องในโอกาสครบ ๖๐ ปี พระราชพิธีบรมราชาภิเษก “เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” หน้า ๒๕.

๑.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระวารี โกวิท ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้การประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับชาวนาในสังคมปัจจุบันหลัก”^{๑๖} สรุปผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักธรรมแก้ปัญหาสำหรับชาวนาภายนอกกล่าวคือรัฐต้องให้ความสำคัญความเป็นอยู่ปัญหาด้านปากท้องของประชาชนก่อนอันดับแรกได้แก้ไขพื้นที่พันธุ์เกษตรกรโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาก่อนที่จะพัฒนาด้านอื่น ๆ เมื่อมีอาหารเพียงพอสำหรับการบริโภคด้านอื่น ๆ ก็จะตามมาเป็นการพัฒนาคนและพัฒนามาเมืองหลักการแสวงหาทรัพย์เพื่อสร้างฐานะเรื่องชุมทรัพย์คนฝั่งชุมทรัพย์อาจสูญหายได้เปรียบเทียบกับสตรีและบุรุษที่ให้ทาน มีศีลสมาธิ ปัญญาประยุกต์หลักธรรมแก้ปัญหาและอุปสรรคสำหรับชาวนาจากปัจจัยภายใน แก้ปัญหาด้านคุณธรรมด้วยหลักอริยทรัพย์ ๗ แก้ปัญหาด้านจริยธรรมสามารถพึ่งตนเองได้ (อัตตนาถะ) การพอใจในสิ่งที่มีอยู่ (สันโดษ) และการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทาเพียงแบบพุทธ) ซึ่งเป็นหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

สุพัตตา โอทาศรี ได้ศึกษาเรื่อง “ดำรงอยู่ของชาวนาไทยสถานการณ์ การดำรงอยู่ของชาวนาไทยในจังหวัดลพบุรี”^{๑๗} สรุปผลการวิจัย พบว่า มีจำนวนชาวนาที่อยู่ในพื้นที่เขตชลประทานเพิ่มขึ้นจากเดิมเนื่องจากมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์พื้นที่เหมาะสมแก่การทำนามีเครื่องมือทำการเกษตรที่ช่วยในการทำนาได้ทำนาได้สะดวกรวดเร็วขึ้น อีกทั้งยังมีแรงงานภาคเกษตรที่ช่วยในการทำนาได้อีกด้วย ตลอดจนการสนับสนุนจากนโยบายการเกษตรของรัฐบาล แต่ชาวนานอกเขตพื้นที่ชลประทานกับมีชาวนาลดลง ทั้งนี้เพราะไม่มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ต้องรอน้ำฝนตกลงเท่านั้น จึงสามารถทำนาได้ปีละครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ต้นทุนสูงขึ้นแต่ผลผลิตต่ำ อีกทั้งภัยธรรมชาติต่าง ๆ จึงทำให้หลายคนเปลี่ยนไปทำไร่อ้อยแทนการทำนา เพราะมีผลตอบแทนดีกว่า อย่างไรก็ตาม จำนวนชาวนาในจังหวัดลพบุรีในอนาคตอาจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นเพราะความแตกต่างทางนโยบายของแต่ละรัฐบาล

พระครูนิวริฐปัญญากร (ตุลพวงศารักษ์) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง”^{๑๘} สรุปผลการวิจัยพบว่า การพึ่งพาตนเองเป็นการเป็นการแสดงออกถึงความพยายามที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่ตนมีอยู่กระทำการสิ่งใด ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเอง และแก้ไขอุปสรรคอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดย สามารถพึ่งตนเองได้ ๕ ด้าน ด้านเศรษฐกิจ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านจิตใจ

^{๑๖} พระวารี โกวิท, “การใช้การประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับชาวนาในสังคมปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๗} สุพัตตา โอทาศรี, “ดำรงอยู่ของชาวนาไทย สถานการณ์ การดำรงอยู่ของชาวนาไทยในจังหวัดลพบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

^{๑๘} พระครูนิวริฐปัญญากร (ตุลพวงศารักษ์), “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

พระครูสุภัทรธรรม (สำเรียง เมืองกระโทก) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในงานพัฒนาชุมชนของพระจัตูรัส จังหวัดชัยภูมิสงฆ์”^{๑๙} เขตการปกครองอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ สรุปว่า การ ประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ภูธธัมมิกัตถประโยชน์ หลักธรรมอิทธิบาท หลักธรรมพรหมวิหาร และหลักธรรมสามัคคี หลักธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ พระสงฆ์ได้ใช้ในงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของพระสงฆ์ ท่านได้ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านนำมาใช้เป็นหลักในการแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมธรรมชาติ คือ นำมาใช้เป็นหลักในการทำงาน ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้ส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเองเป็นอยู่อย่างพอเพียง และตัวพระสงฆ์เองในการทำงานพัฒนาชุมชน คือ ได้นำมาเป็นฐานในการทำงานได้นำมาเป็นหลักยึดในการทำงาน และได้นำมาเป็นหลักในการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชน เช่น ในเรื่องการออม คือการรักษา ไม่ว่าจะเป็น ออมน้ำ ออมดิน ออมทรัพย์ การออมสิ่งต่าง ๆ จะต้องมีการ หมั่น ขยัน อดทน เพื่อที่จะรักษาไว้ให้ได้ประโยชน์นาน ๆ โดยเฉพาะออมทรัพย์ที่จำเป็นในการดำรงชีพเราจะต้องใช้จ่ายให้สมฐานะไม่สิ้นเปลืองให้เกินตัวเองห้ามใจให้ได้และก็ใช้ตัวเองให้เป็นมีความสันโดษอยู่พอเพียงรู้จักสิ่งที่เหมาะสมแก่พื้นที่จึงทำให้ชีวิตพบสุขจึงทำให้พระสงฆ์ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายทุกประการ

พระมหาจุลศักดิ์ จิรวุฒโน (รณน้อย) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน”^{๒๐} ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักพุทธธรรมที่ปราชญ์อีสานนำมาใช้ คือ หลัก อิทธิบาท ๔ ขรวาธรรม ๔ สังคหะวัตถุ ๔ เป็นหลักในการทำงานโดยเฉพาะในด้านการผลิต เพราะเป็นธรรมที่สอดคล้องกับการทำงาน ผลจากการดำเนินตามหลักธรรม ทำให้ปราชญ์อีสานและสมาชิกสามารถอุ้มชูตัวเองได้ สามารถดำรงอยู่อย่างไม่เดือดร้อน มีพอกินพอใช้มีความสุขกับการทำงานมีอาหารที่พอเพียงทำให้ครอบครัวมีความสงบเป็นปกติสุขพ้นจากความเป็นหนี้สิน ตั้งอยู่บนฐานของความพออยู่พอกินพอใช้ ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต ดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกินเป็นสามัคคีมาก่อนเป็นเบื้องต้นจากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การกินดีอยู่ดีวิธีการแนวคิดของปราชญ์อีสาน เป็นแนวคิดที่มุ่งสู่ความยั่งยืนด้วยการรู้จักตนเองพึ่งตนเอง พอ เพียง พอประมาณ ไม่โลภมาก ไม่ประมาท มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต

พระมหาสมจริง ทองด้วง ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงพุทธจริยศาสตร์ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว และการทำนาข้าวในจังหวัดพัทลุง”^{๒๑} ผลสรุปการวิจัย พบว่าจากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับข้าวและการทำนาข้าว ในจังหวัดพัทลุง ทำให้ได้มองเห็นภาพรวมของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ได้สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และได้นำภูมิปัญญาเหล่านั้น มาใช้ในการดำเนินชีวิต จนเกิดเป็นวัฒนธรรมของสังคม ทำให้ชาวนา ยอมรับความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านั้น

^{๑๙} พระครูสุภัทรธรรม (สำเรียง เมืองกระโทก), “ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในงานพัฒนาชุมชนของพระจัตูรัส จังหวัดชัยภูมิสงฆ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๐} พระมหาจุลศักดิ์ จิรวุฒโน (รณน้อย), “แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๒๑} พระมหาสมจริง ทองด้วง “การศึกษาเชิงพุทธจริยศาสตร์ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนาข้าวในจังหวัดพัทลุง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

มาเป็นบรรทัดฐานในการประกอบอาชีพของตนเอง ว่าเมื่อจะเริ่มทำกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าว ในนา ต้องมีการบูชาและบวงสรวงต่อเจ้าที่นาแม่โพสพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เพื่อให้การประกอบอาชีพของตนเองเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนั้น พิธีกรรมต่าง ๆ มาเป็นบรรทัดฐานในการอบรมสั่งสอนลูกหลานเพื่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมในจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยผาสุก จึงสามารถกล่าวได้ว่า พิธีกรรมนอกจากเป็นรูปแบบที่ใช้เพื่อเป็นสื่อ กลางระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแล้วยังมีผลประโยชน์ทำให้ชาวนาเป็นปึกแผ่นทางสังคมอีก

จากที่ได้ศึกษาทบทวนเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องแล้วได้เกิดประเด็นที่ต้องการค้นคว้าต่อยอดในภาคเกษตร โดยเฉพาะอาชีพทำนาที่นับว่าอาชีพที่เป็นรากฐานของความมั่นคงของสังคม ที่มีปัญหามาช้านาน และยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังมาช้านานผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินชีวิตของชาวนาในเขตหมู่บ้านแหมเหนือให้เป็นระบบและเสนอแนวทางในการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักพุทธธรรมที่มีอยู่มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงสมกับที่ชาวนาก็เป็นพุทธมามกะและนับถือพระพุทธศาสนา มาช้านานสามารถนำหลักธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นต่อไป

๑.๖ ขอบเขตงานวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา ไว้ ๓ ประเด็น ขอบเขต ด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านเอกสาร ขอบเขตด้านประชากร

๑.๖.๑ ขอบเขตด้าน เอกสาร, เนื้อหา,

ศึกษาการดำเนินชีวิตของชาวนา, สภาพของชาวนาบ้านแหมเหนือ,และการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือ, รวบรวมข้อมูลจาก เอกสารชั้นปฐม-ภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา พระวินัยปิฎก เอกสารชั้นทุติยภูมิ(Secondary Sources) ศึกษาแนวคิด ความหมาย “ชาวนา” การดำเนินชีวิตของชาวนา สภาพของชาวนาบ้านแหมเหนือและการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมของชาวนาบ้านแหมเหนือ เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ของ ศ.ดร.อภิชาติ พันธเสน,หนังสือพุทธศาสตร์ของ พระพรหมคุณาภรณ์ ตลอดงานวิจัยและเอกสารในชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากตำรา หนังสือ บทความ วารสาร เอกสาร งานวิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการรวมถึงข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตต่าง ๆ

๑.๖.๒ ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มที่ประชากรผู้ให้สัมภาษณ์(In-depth interview) แบ่งเป็น ๔ กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มที่ ๑ พระสงฆ์ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสวัดบ้านแหมเหนือ กลุ่มที่ ๒ คือ ประชาชนชาวบ้านด้านเกษตรกร กลุ่มที่ ๓ คือ เจ้าหน้าที่ประจำท้องถิ่น กำนันประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้าน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มที่ ๔ คือ ชาวนาที่ทำนาในเขตหมู่บ้านแหมเหนือ ดังมีรายชื่อและตำแหน่งต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑ พระสงฆ์ ๒ รูป ได้แก่

๑. พระครูกิตติวิบูลธรรม เจ้าคณะตำบล

๒. พระอิสระ ปญฺญาวโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประจำหมู่บ้านแหมเหนือ

กลุ่มที่ ๒ ประชาชนชาวบ้านด้านเกษตรกร

๑. พ่อใหญ่จันทร์ ฉัตรสุวรรณ
๒. นาย บุญล้วน โสภาสาย
๓. นาย เหล็กกล้า บุญงาม
๔. ครูชัยชนะ เหลากลม

กลุ่มที่ ๓ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

๑. นายคำบุ พุ่มจันทร์ กำนันประจำตำบล
๒. นายไสว ช่วยรักษ์ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
๓. นายเฉลิม ทองแจ่ม รองประธาน
๔. นายขันธ ฉัตรสุวรรณ ผู้ช่วย

กลุ่มที่ ๔ ชาวนาในเขต

๑. นายอ้น บัวใหญ่
๒. นายเซ็ง วงศ์ชาชัย
๓. นางนาง วงศ์ชาชัย
๔. นางพนารัตน์ ชาญจิต
๕. นายมณี ชาญจิต

๑.๖.๔ ขอบเขตด้านเวลา

กำหนดเวลาในการปฏิบัติงานวิจัยไว้ จำนวน ๑๒ เดือน โดยเริ่มตั้งแต่ ตุลาคม ถึง ตุลาคม ๒๕๖๐ แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นตามทีระบุในขอบเขตด้านเนื้อหาระหว่าง ตุลาคม ถึง ธันวาคม ๒๕๕๙

๒. ออกแบบเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์ (In-depth interview) และนำมาวิเคราะห์รวบรวมเรียบเรียง วิเคราะห์จากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อทำการประมวลผลต่อไป

๓. ลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ตามที่ระบุไว้ในขอบเขตด้านบุคคล

๔. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาความหมาย ชาวนา การดำเนินชีวิตของชาวนา ปัญหาและอุปสรรคของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือและการดำเนินชีวิตของชาวนาหมู่บ้านแหมเหนือนั้นมีแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมหรือไม่อย่างไร ตามที่ผู้วิจัยตั้งประเด็นในไว้ในวัตถุประสงค์

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยได้เลือกใช้วิธีเชิงคุณภาพ(Qualitative research)โดยมีเอกสาร(Documentary Research)การสัมภาษณ์(in-depth Interview) โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ รวบรวมเอกสารปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

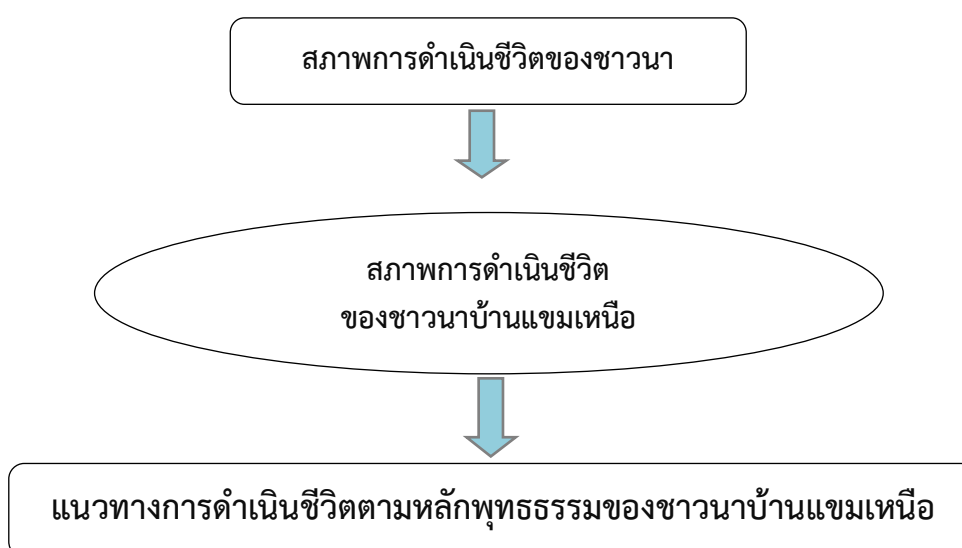
๑.๗.๒ รวบรวมเอกสารจากทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ อรรถกถา

๑.๗.๓ สัมภาษณ์(in-depth interview)ชาวนาจำนวน๑๖คนประกอบด้วย แบ่งเป็น ๔ กลุ่มด้วยกัน คือกลุ่มที่ ๑ พระสงฆ์ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสวัดบ้านแหมเหนือกลุ่มที่ ๒ คือ ประชาชนชาวบ้านด้านเกษตรกร กลุ่มที่ ๓ คือ เจ้าหน้าที่ประจำท้องถิ่น กำนันประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้าน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มที่ ๔ คือ ของชาวนาที่ทำนาในเขตหมู่บ้านแหมเหนือ

๑.๗.๔ นำข้อมูลรวบรวมและวิเคราะห์แยกแยะให้ตรงประเด็นที่ทำการศึกษารวบรวม ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ

๑.๗.๕ สรุปนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ได้ทราบถึงสภาพการดำเนินชีวิตของชาวนา

๑.๙.๒ ได้ทราบสภาพการดำเนินชีวิตของชาวนาบ้านแหมเหนือ

๑.๙.๓ ได้ทราบถึงแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมของชาวนาบ้านแหมเหนือ